

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1.50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrtletna K 4.50. — Za inozemstvo K 30.—. — Naslov: Upravištvu „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstr. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer.

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravištvu sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratom: Enostopna petstvarica 20 vin., pogojni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste

Štev. 103.

V Ljubljani, v petek dne 6. oktobra 1911.

Leto I.

Atentat v državnem zboru.

Pet strelav z druge galerije. — Panika v zbornici. — Grof Stürgkh na roki lahko ranjen. — Kdo je kriv? — Hujskanje zoper socialne demokrate.

Marsikaj nenavadnega je že doživela avstrijska zbornica poslancev. Marsikaj nenavadnega se je tako dolgo ponavljalo, da je postalo navadno in vsakdanje. Koncerti z miznimi pokrovi, bobni in trobente, rabuke vsake vrste do dejanskih spopadov, klofute, policija v dvorani, nasilno vlačenje poslancev iz dvorane. . . vse to je lepi grški palači na Franzensringu znano. Po vsem svetu poznajo avstrijski parlament že tako, da se nikoder več ne čudijo, če prihajajo vznemirjajoče vesti. Polagoma se privadi smatrati raznovrstne viharčke za nujen postulat takozvane „österreichische Gemüthlichkeit“.

Ali snočni telegrami z Dunaja so morali povsod pregnati take sodbje. Zgodilo se je v avstrijskem parlamentu le še nekaj novega: Z galerije so pokali strelj. ostri strelj, sproženi brez vsake misli na šalo. Pet ostrih, rezkih pokov v absolutni tišini, ki je nastala po vsej zbornici, čim se je prvič zablišalo iz revolverja.

Francoski parlament je doživel tudi že take prizore. V avstrijskem je to noviteta. Senzacionalna noviteta. Človek bi ne verjel, da se more pri nas zgoditi še kaj senzacionalnega. pa vendar — zgodilo se je. Mlad mož s češkim imenom, po rojstvu Dalmatincec, doma iz dežele vročega solca in vroče krvi, je prišel na galerijo. Znal je dobiti vstopnico in z njo prostor. Prišel pa ni, da bi poslušal, temveč da bi slišali njega. Govoriti je hotel tako glasno, da ga morajo slišati — ne z jezikom, temveč z revolverjem . . .

Ali je res imel namen ustreliti justičnega ministra? Sam pravi, da. Ali njegova trditve še ni dokaz. Da nastane namen, je treba zdrave pameti. Toda zdrava pamet bo težko porodila misel, streljati z revolverjem z druge galerije pa hoteti pogoditi gotov cilj. Zdrava pamet bi človeku rekla, da ima v taki situaciji za devetindevetdeset odstotkov več upanja, da zadene petkrat druge osebe, kakor pa enkrat tisto, na katero je meril.

Toda to vprašanje naj rešijo zdravniki. Za moža, ki je izvršil nesrečno dejanje, hvala prilikam, da brez tistega uspeha, ki ga je iskal, je odgovor na to vprašanje nad vse važen. Za nas ne.

Baron Gautsch je otvoril uverturo in že jo svira vsa patriotska banda od nemško radikalnih norcev do slovenskih klerikalnih hinarcev: Socialni demokrate so krivi! Socialni demokrate so odgovorni!

Prilika je zares lepa, da ne more biti lepša. Ko so moža aretirali, je baje sam dejal, da je socialni demokrat. Zaklical je: „Hoch die Sozialisten!“ Ali ni to dokaz, da je atentat socialno demokratično delo? Kdo pa je hujskal ljudstvo? Kdo je razvnel množice? Kdo je pokopaval žrtve dunajske nedelje?

Ekselencja baron Gautsch pravi: Socialni demokrate so krivi! Od nemških radikalcev prihala volti odmev: . . . so krivi! In komaj raznese električna iskra senačno vest, zatuli klerikalno glasilo v Ljubljani: Sadovi socialno demokratičnega hujskanja . . .

Imeniten slučaj! Take prilike ne bodo gospodje izlepa dobili za svoje hujskarije zoper socialno demokracijo. In če bi vedeli, kaj je hvaležnost, bi morali Vavraka ovenčati z lovorjem.

Toda počasi! Smodnik razburja in življenje krogelj učinkuje na podoben način kakor alkohol. Deset minut, četrte ure je treba odpuščati vsako sodbjo in vsak izbruh pijane strasti. Potem pa se mora človek vendar iztrezniti, zlasti če stoji bolj na odgovornem mestu kakor Vavrak. Gospodje, ki vodijo državo, gospodje, ki zastopajo narode in jim delajo postavbe, gospodje, ki pišejo za množice morajo imeti več razuma kakor mizar iz Šibenika. To je njihova dolžnost.

Vavrakov atentat je posledica in ima predzgodovino. Gotovo. Ali ta se ne da meni nič tebi nič konstruirati z besedami „socialno demokratičnega hujskarije“. Premisliti je treba, kaj se je zgodilo in kaj se je moralo zgoditi, da je obžalovanja vredni atentat postal mogoč.

Socialno demokratične hujskarije . . .! Kako lahko se izreka te cenene in prazne besede! Še veliko lože kakor se vzame nabit revolver v roke. Recimo da je bila socialistična agitacija res hujskarija. Ali če bi bila — dasi ni bila — vendar ni noben socialno demokratični hujskač učil: Kupite si revolverje pa pojdite na zbornično galerijo streljati ministre. Če bi bili socialni demokrate res hujskali — ta atentat in mogel biti uspeh njihove „hujskarije“.

Kaj se sploh pravi „hujskarija“? Pojdite med ljudi, ki so pravkar vstali od opulentnega kosila, kjer so jim servirali ramsteake in toastbeafe, srno in fazane, poularde in kopune, pa burgundovca in šampanjca. Pojdite mednje pa jih skušajte nahujskati s pripovedmi o draginji, če hočete igrati — ko-

mično figuro. Hujskajte, če nimate snovi; hujskajte, če nimate razpoloženih poslušalcev!

Ali bilo je snovi — preobilne; in bilo je razpoloženja — preživega. Draginja, pomanjkanje in lakota . . . Kaj je tu še treba hujskanja? Kaj želodec nima živcev, da čuti, kadar začne stradati in še bolj čuti, kadar strada ves dan, pa boljbolj, čimdalje traja stradanje? Niso li tisti živi del vsega živčnega sistema, ki ima središče v možganih in sega tudi do srca? Kaj je treba hujskati ljudem, kadar hujska lakota tisočkrat bolj zgovorno od govorniške umetnosti vseh Ciceronov in Demostenov?

Kakor pošast, primerna Gogoljski fantaziji in Vereščaginskemu čopiču se je dvignila draginja, iztegnila koščene roke, zagrebla svoje kremplje v človeška telesa in stisnila človeške duše. Pa iščejo krivca! Iščejo ga, zares, kakor mož, ki je bil v gozdu, pa je iskal drevje. In ker so socialni demokrate povedali, da je beda, ni kriva beda, temveč krivi so socialni demokrate . . .!

Nič ni treba hinavščine. Dogodek v parlamentu je žalosten, ali hudobno obrekovanje ga ne popravi. Zaslepljevanje samega sebe ne prepriča drugih obupnih, morda še bolj obupnih činov. Preveč slepote je že bilo in če ima res tudi najstrastnejša reč kaj dobrega na sebi, tedaj je dobra plat nesrečnega atentata ta, da lahko pomaga odpreti oči.

Mirne besede so argumentirale; nič ni zaleglo — sklenili so carinski tarif, zaprli so meje. Glasni klici so svarili; nič niso izdali — podražilo se je meso, podražil kruh. Burja je zaživela; nič ni pomagalo — odprli so ječe na stečaj in drakonska načela oživili v dvajsetem stoletju.

Hujskarije? . . . Da!

Toda socialno demokratične? . . . Ne!

Atentat v zbornici je sad. Na čigavi njivi je dozorel, vedo vsi, razven tistih, ki nočejo vedeti, ker so jo sami razorali in gnojili in zasejali vanjo seme, ki mora roditi take plovce.

Le naj trobijo alarm zoper socialne demokrate! Naj tulijo in divjajo in izkušajo prekričati svojo vest s protisocialističnim rohnenjem. Vse kletve, vse blazne gonje ne ustavijo socialne demokracije na njeni poti do zmage, kakor je ne ustavi žalostna znota Vavrakova. Zakaj to pot je začrtala potreba in pod zastavo, ki jo nosi socialna demokracija, koraka — ljudstvo vsega sveta.

Kljub temu in onemu, kljub vsemu — naprej!

In če se zaroti pekel — naprej, naprej!

* * *

Dunaj, 5. oktobra. Na današnji seji državnega zbora je med govorom poslanca sodr. Adlerja izstrelil z druge galerije neki poslušalec 5 strelav proti ministrskim sedežem. Prva krogla je zadela v leseno ograjo predsednikove mize in odskočila na roko naučnega ministra grofa Stürgkha, druga krogla je pa odskočila na galerijo nad dr. Adlerjem, ki je ravno govoril. Druge kroglice so zadevale poslaniške klopi. Ta dogodek je povzročil silno paniko. Vsled silne zmešnjave je predsednik prekinil sejo.

Dunaj, 5. okt. Napadalec se piše Vavrak in je mizar iz Šibenika. Bil je pred nekaj leti član strokovne organizacije v Šibeniku. Ko je med Adlerjevim govorom izprožil strele, je zaklical: Živela socialna demokracija.

Dunaj, 5. okt. Vavrak je izvršil svoj nerazumljivi napad v zmedenosti. Soc. dem. stranka nima z njim nikakih stikov in ne ve o njem nič natančnejšega.

Dunaj, 4. okt. Ko je po konferenci načelnikov predsednik zopet otvoril prekinjeno sejo, je dobil besedo ministrski predsednik baron Gautsch, ki je v svojem govoru napadal soc. dem. stranko in delal njo odgovorno za napad. Baronu Gautschu je odgovarjal posl. sodr. dr. Adler, katerega nemško nacionalni poslanci niso pustili niti izgovoriti. Adler je v svojem govoru izrekel obžalovanje, da se je moglo kaj takega zgoditi v sredi parlamenta, in je svečano izjavil, da odklanja njegova stranka vsakršno odgovornost za čin človeka, ki je izvršil dejanje očitno v zmedenosti, ter je končal svoj govor z besedami: Želim si, da bi tudi meščanske stranke imele glede tega dogodka tako čisto vest kakor socialno demokratična stranka. — (Dalje glej „Zadnje vesti.“)

Italijanska turška vojna.

Včerajšnji dan ni prinesel nobenih drugih pozitivnih vesti, kakor potrdilo, da je mesto Tripolis v italijanskih rokah. Pa tudi o tem dogodku manjkajo taka poročila, da bi si bilo mogoče napraviti popolnoma jasno sliko, kdaj in kako so Italijani prišli v mesto in kakšen

MAKSIM GORKIJ:

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

— Sem! — je dejalo dekletce. — Slabo prenočišče ste si izbrali . . . Siromašen kmet . . . Otupala je duri, jih odprla in veselo zaklicala v kočjo:

— Teta Tatjana! Popotnica je tu . . . Pa je odhitela. Iz teme je prihitel njen glas:

— Zbogom! . . .

XVII.

Mati se je ustavila na pragu in zatisnivi oči z dlanjo se je ozirala naokolo. Koča je bila majhna in tesna, a čista — to je takoj sililo v oči. Izza peči je pogledala mlada ženska; molče se je sklonila. V kotu na mizi je gorela svetilka.

Gospodar je sedel za mizo, potrkaval s prsti po robu in strmel materi v obraz.

— Le bližje! . . . — je dejal. — Tatjana, stopi, pa pokliči Petra . . . Ampak brž!

Žena je brzo odšla, ne da bi se ozrla na tujko. Mati je sedla na klop gospodarju nasproti in se ozirala naokolo — njenega kovčega ni bilo nikjer. Mučna tišina je napolnjevala kočjo, le plamen v svetilki je prasketal. Čemerno obličje kmeta se je majalo v materinih očeh in zbuvalo v njej mrko čustvo.

— No, povej kaj! . . . Le hitro . . .

— A kje je moj kovčeg? — je nena-

Kmet je skomizgnil s pleči in zamišljeno odgovoril:

— Ne izgubi se, ne . . .

Glas mu je upadel in je mrko nadaljeval:

— Prej v navzočnosti dekleta sem nalašč dejal, da je prazen . . . o ne, ni prazen! Nekaj težkega je v njem!

— No? — je vprašala mati. — Kaj pa? Ostal je, stopil k njej, se pripognil in tiho vprašal:

— Ali poznate tega človeka?

Mati je zatrepetala, a trdo odgovorila:

— Poznam!

Ta kratka besedica jo je razsvetlila od znotraj in ji je vse razjasnila odzunaj. Olehčano je vzdihnila in sedla trše na klop . . .

Mužik se je široko nasmehnil.

— Prikukaval sem . . . ko si mu dajala znamenje, a on tebi . . . Vprašal sem ga na uho — znanka stoji na stopnicah, kaj?

— In kaj je dejal on? — je hitro vprašala mati.

— On? Dejal je: mnogo nas je . . . da!

Mnogo, je dejal . . .

Vprašujoče je pogledal tujki v oči, se spet zasmehal in nadaljeval:

— Človek velike sile! . . . Smel . . . vse pove naravnost . . . Bijejo ga . . . in vse mogoče . . . a on ostane pri svojem.

Negotov in nemočan glas, njegov neizrazovit obraz in svetle, odkrite oči so pomirile mater. Nemir in bridkost je boljbolj izpod-

rivalo jedko, bodeče sočutje z Ribinom. S slučajno in bridko zlobo je vzkliknila potihlo:

— Razbojnik! . . . praznoverci!

Zaihtela je.

Kmet je odšel od nje in mrko pokimal z glavo.

— Torej sem le uganil, da so v kovčegu časopisi . . . kaj?

— Da! — je preprosto odgovorila mati otiraje si solze. — Njemu sem jih prinesla.

Kmet je namrščil obrvi, z roko si je podprl brado, ozrl se v stran in molčal.

— Tudi do nas je dospelo časopisje . . . in razne knjige . . . Vse to je potrebno . . . vse to je tako resnično! Sam le slabo berem, a prijatelja imam, ki zna bolje . . . Moja žena mi tudi čita . . .

Kmet je obstal, pomislil, potem pa vprašal:

— Kaj napravite sedaj s tem . . . kovčgom?

Mati ga je pogledala in dejala izzivajoče:

— Vam ga pustim.

Nič se ni začudil, nič ni ugovarjal, le ponovil je:

— Kam . . .

Prikimal je z glavo, razčesal si brado s prsti in sedel.

Z neizprosno, uporno vztrajnostjo je spomin porival pred oči prizor Ribinovi muk, njegova podoba je gasila vse misli v njeni glavi, bol in užaljenost sta dušila vsa druga čustva, ni se ji dalo misliti na kovčeg in na drugo. Iz oči so ji lile solze, obraz je bil mrk

in glas se ji ni tresel, ko je govorila gospo. darju:

— Človeka odirajo, davijo in ga pohodijo . . . ti pokleti! . . .

— Sila! — je tiho odgovoril kmet.

— A od kod jo jemlje? — je vzkliknila mati togotno.

— Nam jo jemlje, vse je ljudstvu, vse je nam odvzeto! . . .

Dražil jo je kmet s svojim svetlim, a nerazumljivim obličjem.

— Da-a! — je zamišljeno zategnul.

Pozorno je poslušal, sklonil glavo k durim in dejal potihlo:

— So že tu . . .

— Kdo?

— Naši ljudje . . .

Vstopila je njegova žena, za njo je vstopil kmet s pegavim obrazom. Kučmo je zaglal v kot, hitro stopil h gospodarju in ga vprašal:

— Kako je kaj?

— Ta je prikimal.

— Štefan! — je dejala ženska pri peči.

— Nemara bi tujka kaj jedla?

— Ne, hvala vam, draga moja! — je odgovorila mati.

Kmet s pegavim obličjem je stopil k mami in dejal z bistrim glasom:

— Dovolite . . . Mene vlečejo za Petra Jegorova Rjabina, po domače Šilo. Na vaše stvari se nekaj razumem. Čitati in pisati znam, in pravijo da nisem tepec . . .

(Dalje.)

je zdaj tam položaj. Italijani so baje prerezali kabel, tako da ne morejo prihajati nobena neposredna poročila v Evropo. Pričakovati je torej tem več izmišljenih vesti. Že zdaj jih je vse polno, tako da kar pade druga drugo. A večinoma so take: „Semkaj prihaja vest!...“, „Razširjena je govorica...“, „Časopisi pravijo...“ itd. Sicer se raznaša tudi drugače, zlasti pa v slučaju kakšne vojne, toliko neresničnih vesti, da je iz te navade nastala že cela vrsta dobrih in slabih dovtipov. Ali sedaj dela laž rekorde, ki pobijajo vse dosedanje.

Italijani so častnikarjem prepovedali spremljati njihovo mornarico in vojsko. To bi bil lahko čim previdnosti, če bi bilo bojno pozorišče n. pr. na Turškem. Ali od Tripolitani je Turčija tako oddaljena in nje mornarica je za transport velikih vojaških mas tako nesposobna, da ji vesti, ki bi jih eventualno mogla zajemati iz časopisja, nikakor ne bi mogle koristiti več kakor vesti, ki jih dobiva naravnost od svojih čet in oblasti. Previdnost Italije se more torej le na ta način razlagati da hoče podajati širši javnosti samo take vesti, ki jih sama uradno izbere in — prikroji. Za njene vojne operacije je brezpomembno, kaj in koliko zve čitajoče občinstvo o dogodkih; za njeno slavo, ki jo misli menda umetno fabricirati, pa ne bo ta metoda nič vredna, ker bodo ljudje prav kmalu izgubili vse zaupanje do takih poročil.

Razburjenje zaradi dogodkov pred Prevezo, ki je dobilo v sredo nevarne dimenzije, ker je prišlo včeraj poročilo, da je italijanska vlada ukazala vojvodi Abruskemu, poveljniku eskadre v jonskem morju, da opusti vsak napad na Prevezo. Nikakor pa še ni jasno, kaj se je pravzaprav godilo pred Prevezo. Iz Rima potrjujejo, da je vojvoda Abruski poslal poveljniku mesta ultimatum, o vseh ostalih vesteh, zlasti o ponovnem napadu na turške torpedovke, ki se je baje izvršil v luki, pa ni glasu.

Tako je tudi Aehrenthalova politika zelo dvoumna. Listi, ki opravljajo njegovo službo — med njimi je ves klerikalni gozd — ščujejo zoper Italijo tako ostantativno, da je ta marljivost prav sumljiva. Posebno se lahko opazja, da z največjim trudom povečavajo vsak dogodek ob jonskem in jadranskem obrežju, kakor da ne more pričakati kakšnega incidenta, ki bi mogel dati povod avstrijsko italijanskemu konfliktu. Dobro je znano, da so tudi pri nas ljudje, ki jim nič ne ugaja neutralnost in ki hrepene po mobilizaciji. Ta politika „razširjanja domovine“ je že precej stara; njeni zastopniki mislijo, da bi ravno zdaj lahko nastal na Balkanu tisti ogenj, pri katerem bi lahko pekli svoj kostanj. Ali med ljudstvom ni v Avstriji nobene želje po krvavem plesu in po egejskem morju. Po pravici se obsoja italijanska pustolovščina v Tripolitani, ali nikjer ni zapisano, da jo je treba posnemati na Balkanu. Tudi nas ni še noben balkanski narod naprosil, da naj ga pridemo reševati, pa nas najbrže tudi ne bo.

Izpred Preveze.

Berolin, 5. okt. S kompetentne strani javljajo, da je vest o ponovnem obstreljavanju Preveze nesresnična. Iz Italije so vojvodi Abruskemu z dveh brezčičnih postaj brzojavili, da naj opusti vsako streljanje na Prevezo. Vrhutega so mu poslali enak ukaz tudi s posebno torpedovko. Ugotovljeno je, da je dobil vojvoda ta ukaz pravočasno.

Rim, 5. okt. Uradno opozarjajo na izjavo, ki jo je bila vlada izdala o italijanskih operacijah, da nima akcija na jadranskem morju drugega namena kakor skrbeti, da so italijanske transportne ladje varne.

Carigrad, 5. okt. Na znano italijansko noto o operacijah na jadranskem morju odgovarja turška vlada, da so italijanske trditve neresnične. Turški torpedovki, ki sta imeli nalogo odpluti iz Preveze v San Giovanni di Medua, sta pozdravili italijansko brodogradnjo, ki jima je odgovorilo z ostrimi salvami. Turške ladje niso niti vedele, da je napovedana vojna.

Tripolis.

Pariz, 5. oktobra. Semkaj je prišla vest, da se je mesto Tripolis udalo. Poškodbe vsled bombardiranja so neznatne.

Carigrad, 5. oktobra. Porta nima nobenega poročila, da bi se bil Tripolis udal.

Rim, 5. oktobra. Tripolis je v italijanskih rokah.

Pariz, 5. oktobra. Po verodostojnih vesteh se je Tripolis udal, ker so utrdbe prešle, da bi izdržale bombardiranje. Na resen upor v Tripolisu sploh ni bilo misliti. Defenziva se organizira v deželi, kamor je odšel tudi večji del tripoliške posadke pred kapitulacijo.

Bengazi bombardiran.

Pariz, 5. oktobra. Javlja se, da bombardirajo Italijani tudi Bengazi.

Italijanske ekspedicije.

Genova, 5. oktobra. Včeraj je odplul italijanski parnik „America“ proti Siciliji. Na njem je 1200 vojakov s potrebnim proviantom. V luki se je zbrala velika množica, ki je živahno aklamirala vojake. Na nemškem parniku

„Princessin Alice“ je godba igrala italijansko himno.

Na Rdečem morju.

Carigrad, 5. oktobra. Časopisi javljajo, da je neka italijanska ladja razdejala turški motorni čoln pri Hodejdi.

Navodila za turške luke.

Rim, 5. oktobra. Mornariško ministrstvo je izdalo poveljnikom luk ukaz: 1. Turškim ladjam, ki so bile ob času vojne napovedi v kakšni italijanski luki ali pa so tja priplule, ne da bi vedele o vojni, je dovoliti prost odhod v domače luke ali tja, kamor so bile namenjene. 2. Druge turške ladje je zapleniti. 3. Turškim ladjam, ki morajo zaradi sile piskati pristanišče, je dovoliti, da ostanejo v luki, dokler je nujno potrebno, da morejo nadaljevati pot brez nevarnosti. 4. Zaradi blaga nevtralnih držav, ki se najde na zaplenjenih ladjah, je zahtevati navodila od mornariškega ministrstva.

Srbska izjava.

Belgrad, 3. oktobra. Srbska vlada je poslala turški noto, s katero zagotavlja, da bo varovala svojo dosedanje miroljubno politiko napram Turčiji.

Turško ministrstvo.

Carigrad, 5. oktobra. Sestava novega kabineta je sledeča: Veliki vezir Said paša; vojna Seket; nauk Abdurraman; finance Nail; stavbe Hulusi; notranje zadeve Dželal; mornarica general Huješid; pošta Ibrahim Susa; poljedelstvo Sinapijan; zunanje zadeve Rešid. Ibrahim Susa je maloazijski kristjan; Sinapijan pa Armenec. Rešid paša je bil doslej poslanik na Dunaju.

Splošna mobilizacija?

Carigrad, 5. oktobra. Nova vlada je ukazala splošno mobilizacijo turške vojske.

NOVICE.

* **Pozicija bana Tomašića** je obupno branil grof Khuen Hedervary v ogrskem državnem zboru. Poslanca Mezöffy in Polonyi sta namreč interpelirala vlado zaradi reči, ki se očitajo banu. Našim čitateljem so v glavnih potezah znane po naših zagrebških poročilih. Khuen Hedervary — kar je resnično, se mora priznati tudi nasprotniku — je dober govornik in debater. Ali v tem slučaju je imel težko stališče, pa si je mogel pomagati z otročarijami in z zofizmi, katerih bi se sramoval petošolec. Dejstvo, da je Tomašić tudi še kot ban ostal predsednik, podpredsednik oz. upravni svetnik, številnih denarnih zavodov, ni mogel utajiti; ali dejal je, da to ni nič hudega, češ da se hipotekarna banka bavi samo s hipotekarnimi posli in ker vlada ne potrebuje hipotekarnih posojil, ne more postati položaj nikdar kočljiv. Po Khuenovem mnenju! „Hranilnica — pravi Khuen Hedervary — je pa navadna hranilnica in pri takih zavodih smo vsi več ali manj člani.“ Ogrskemu ministrskemu predsedniku je že prav gotovo verjeti, da ima kaj v hranilnici: ali član hranilnice ni član uprave pa obenem načelnik vlade — to je vendar razlika. O ostalih denarnih zavodih je Khuen rajši molčal. Pravil je pa, da je popolnoma v redu, če je Tomašić ostal na vseh teh mestih, ker — ima ban jako skromne dohodeke! Je že res, da ima Rotšild večje revenije. Toda okroglih 38 tisočakov na leto bi za silo vendar zadostovalo za življenje. Kar je Khuen sicer še pripovedoval, je dobro za njegove mameluke na vladnih klopek, ali razsoden človek se mora odvrniti s studom od njegovih argumentov, zlasti če pozna razmere in ve, da se je Khuen Hedervary o nekaterih rečeh naravnost lagal.

* **Hrvaško srbska koalicija** je včeraj objavila izjavo, ki je smatrati za dokument ogrsko hrvaške politike. V svoji izjavi odgovarja koalicija govoru grofa Khuen Hedervaryja, s katerim je zavračal v budimpeštanskem državnem zboru interpelacije zaradi Tomašića. Treba si bo to izjavo zapomniti, ker postavlja grofa Khuen Hedervaryja v nekaterih točkah naravnost na laž. Lahko je mogoče, da bo ta izjava še igrala vlogo. V uje je rečeno:

„Ne vjema se z resnico, da je hrvaško srbska koalicija naprosila dr. Tomašića, da prevzame bansko dostojanstvo (to je namreč trdil Khuen Hedervary); nasprotno je dr. Tomašić sam, ko je prišel iz Budimpešte, pristopil k zastopnikom hrvaško srbske koalicije, ki so bili v Zagrebu, z naznanilom, da priznava ministrski predsednik grof Khuen Hedervary potrebo, da se izpremeni sedanji režim na Hrvaškem, ki ga je Tomašić sam in pozneje tudi ministrski predsednik imenoval protustavne in anarhične. Dr. Tomašić je dodal, da bi bil pripravljen prevzeti to nalogo, toda samo za 4 do 5 mesecev in samo če bi se mu posrečilo sporazum s hrvaško srbsko koalicijo. Šele ko je prišlo do znanega pakta 25. januarja 1910 med Tomašićem in koalicijo, je šlo na Tomašićovo željo več zastopnikov koalicije Khuen Hedervaryju naznaniti vsebino dogovora. Pri tej priliki je prišla koalicija prvič v dotik z ministrskim predsednikom.“

Končno poreka izjava tudi Khuen Hedervarijevo trditev, da je Tomašić pri omejenih razpravah stavil pogoj, da sme obdržati svoja mesta v denarnih zavodih. O tem da ni bilo v pogajanju Tomašića in Khuena s koalicijo niti govora.

* **Iz Prusije izgnana Rusinja.** Iz Dolziga v okrožju Sebrum javljajo: Nastop policije zoper neko mlado Rusinjo je tukaj povzročil veliko razburjenost. Pri svojem stricu, nekem mestnem zastopniku, je bila že nekaj časa petnajstletna Rusinja Ivana Novakovska. Dne 19. septembra je dobila nenadoma povelje, da mora priti na policijo, ne da bi ji bili povedali vzrok. Tam so ji dejali, da je aretirana in da jo bodo drugo jutro ob 4. odgnali na mejo. Dekle, ki ni niti slutilo, zakaj tako ravna z njo, je s solzami prosilo, naj ji dovolijo vsaj, da se poslovijo od svojih sorodnikov. To prošnjo so ji odbili, pa so jo odpeljali v zapor. Drugo jutro so jo res odgnali na mejo. Sorodniki niso mogli dobiti niti najmanjšega pojasnila. Afera je tem manj razumljiva, ker je imela Novakovska dovoljenje, da ostane do 20. decembra v Nemčiji. Najbrže je mlado dekle postalo žrtev kakšne politične denunciacije. Pričakovati je, da bo vlada v državnem zboru pozvana na odgovornost.

* **Diplomatsko dramo** v dveh dejanjih objavlja Clement Vautel v pariškem „Matinu“. Prvo dejanje se godi nekoč na Turškem. Briganti napadajo italijanskega diplomata markija di San Giuliana.

Prvi brigant: „Denar...“
Drugi brigant: „... ali pa življenje!“
Diplomat: „Lepe reči! Ali živimo v dvajsetem stoletju ali ne?“
Prvi brigant: „Nikar ne predavajte! Brzo denar, ali pa...“
(Pokaže na svoj pas, za katerim tiči cel arzenal pištolj in bodal.)

Diplomat: „In pri vsem tem smo še v civilizirani deželi! Kaj bi se še le zgodilo, če dežela ne bi bila civilizirana?“
(Izroči roparjem, kar ima.)

Drugo dejanje igra v Carigradu. Marki di San Giuliano je udril v sobo velikega vezirja.

Diplomat: „Tripolitani ali pa vojno!“
Veliki vezir: „Lepe reči! Ali živimo v dvajsetem stoletju ali ne?“

Diplomat: „Nikar ne predavajte! V štiriindvajsetih urah Tripolitani, ali pa...“
(Odvede velikega vezirja do okna in pokaže na morje, kjer se bahavo ziblje velika italijanska barka.)

Diplomat: „Te sorte jih imamo še več.“
Veliki vezir: „In pri vsem tem sva še oba civilizirana človeka. Kaj bi še le bilo, če ne bi bila civilizirana?“

Drugo dejanje se gotovo tako konča kakor prvo.

* **Napad na učitelja in samomor.** V Magdeburgu je prišel 16-letni dijak realne gimnazije Oton Koch v torek v stanovanje nadučitelja Ismerja in ga je hudo ozmerjal zaradi nekega slabega izpričevala. Naenkrat je potegnil iz žepa samokres in nenadoma ustrelil. Ismer je bil težko ranjen. Nato je obrnil orožje proti sebi in sprožil v usta. Imel je pa še toliko moči, da si je prerezal žile. Umirajočega so odpeljali v bolnišnico.

* **Napad v Bagdadu.** Iz Carigrada javlja „Frankfurter Ztg.“: Ko je višji knjigovodja bagdadske železnice Oberland jahal iz Bagdada v Ajzan, ga je napadel neki sodni uradnik in več Turkov. Oberland se je branil z revolverjem in je enega Turka težko ranil. Tako se mu je posrečilo, da je pobegnil v Bagdado. Zvečer pa je prišel kajmakam s šestimi orožniki v železniško poslopje in ga je aretirali. Nemški konzul v Adani je takoj poslal konzularnega uradnika v Bagdado, ali kajmakam ga ni hotel priznati.

Vojne sile Italije in Turčije.

Vojna, ki jo je Italija napovedala Turčiji, je kolikor toliko resna, čeprav je italijanska vlada sramežljivo imenuje le „vojno akcijo“. Če ne pride vendarle do kakšnega posredovanja ali pa če se Italiji ne odpro oči, da se je s svojo pustolovščino zapletla v mrežo, katere ni poznala, tedaj se bo v Italiji in na Turškem mobiliziralo tem več, čim dalje bo trajal konflikt. Za ta slučaj si je treba napraviti tudi pravi pojmov o vojnih silah, s katerimi moreta razpolagati obe državi.

Italijanska vojska ima v miru 14.553 častnikov in gažistov, 268.212 podčastnikov in vojakov ter 61.855 konj. Vojno stanje pa znaša po lanskem računu:

Častnikov (aktivnih in rezervnih)	39.855
stalne vojske	268.218
rezerve	488.487
mobilne milice	326.560
teritorialne milice (črne vojske)	2.274.737

Skupaj torej 3.374.857

mož. Seveda so te številke samo na papirju; odšteti je od njih mrtve, izseljencev, take, ki so postali za orožje nesposobni itd. Teritorialna milica ne pride v poštev za vojno izven dežele.

Italijanska mornarica šteje 19 bojnih ladij prvega razreda, 5 drugega, eno tretjega, 2 četrtega, 7 petega, 11 šestega razreda; potem 23 torpedolovcev, 28 pomorskih čolnov, 8 torpedovk prvega, 45 drugega, 10 tretjega razreda, 26 pomožnih ladij, 75 ladij za službo v lukah, 26 transportnih bark. Vsega skupaj je 294 ladij, ki imajo 540.917 ton, 959.873 konjskih sil, 522 topov z več kakor 10 cm kalibra, 1166 topov z manj kakor 10 cm kalibra, 26.309 mornarjev in 5470 vojakov za obrežno službo. Lani so se še gradile 4 bojne ladje prvega razreda, 3 bojne ladje četrtega razreda, ter 12 pomožnih in za obrežno službo pripravljenih ladij. Od teh je 1 drednot že postavljen v službo.

Po številu zaostaja turška vojna sila daleč za italijansko. Po uradnih izkazih iz leta 1907 (poznejših uradnih podatkov ni na razpolago) šteje vojna na suhem:

Stalni in teritorialni čet	810.000
redifna vojska drugega reda	530.000
črna vojska	100.000

skupaj 1.440.000
mož. To vojsko v nujnem času lahko še povečajo:

Hamidije topništvo iz Kurdistanu z	20.000
libanonska milica	3.000
neregularne čete v Tripolitani	20.000
arbanški prostovoljci	20.000

skupaj z 1.503.000

mož. Med temi jih je 700.000 popolnoma vojaško vzgojenih. V štiri letih se je turška vojska pač povečala, ali efekt ni znan.

Zelo na slabem je Turčija s svojo mornarico, ki šteje 4 oklopujače, 4 okovane korvete, 2 križarki, 1 torpedno križarko, 2 torpedolovce, 27 torpedovk in dva pomorska čolna. Vsega skupaj 42 ladij, ki imajo 56.754 ton, 122.210 konjskih sil, 318 topov in 77 cevi za lansiranje torpedov.

Že po teh številkah je razvidna ogromna razlika med vojnimi silami obeh držav. Glede na turško mornarico pa je še treba vzeti v poštev, da so ladje stare, nekatere po 30 do 40 let in da je mornariško osebje slabo izvežbano.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Liberalna stranka** se je preobnovila. Imela je v sredo sestanek zaupnikov, ki je izvolil nov izvrševalni odbor in sicer: Predsednik dr. Ivan Tavčar; I. podpredsednik dr. Karel Triller; II. podpredsednik dr. Vladimir Ravnihar; tajnik Adolf Ribnikar; blagajnik dr. Alojzij Lavš; dalje 5 članov: Franchetti Engelbert, dr. Kokalj Alojzij, dr. Novak Fran, dr. Pesjotnik Pavel in Reiser Josip. — Torej starini in mladini zopet lepo skupaj. Bomo videli, kaj bo.

— **Državnoželezniška kurilnica v Ljubljani** se je v zadnjem času začela nekako razvijati in menda nas ne loči več dolga doba, ko nam iz nje nastane navadna prisilna delavnica. Nekateri gospodje v njej so si prilastili popolnoma nove manire in človek, ki jih bliže ne pozna, bi si prav lahko mislil, da ima opraviti s pastirji in pastirčki. Ko je zginil zloglasni Poka de Pokafalva iz načelniskega mesta, smo se prav res veselili in domisljali smo si, da so z njim zginile tudi rovtarske manire. Sedaj bo pa že kmalu treba priznati, da je star pregovor, ki pravi: „Es kommt selten was besseres nach“ še umesten. Upamo, da bodo za enkrat te vrstice zadostovale in jako neprijetno bi nam bilo, če bi bili prisiljeni odmotati tisti ovitek, v katerem hranimo topove precej velikega kalibra. Kurilniški profesijonisti in delavci! pamet, pamet. Mar ne vidite kam jadrate? 12. ura se bliža.

— **Železničarji in železničarske žene, pozor!** Nocoj ob sedmih je v gostilni g. Fava poleg kolodvora železničarski društveni shod. Železničarji in žene, udeležite se tega shoda polnoštevilno!

— **Organizacija konzumentov** v Ljubljani je „Konzumno društvo za Ljubljano in okolico“. Delavci, v času sedanje draginje se strnite v močno organizacijo konzumentov! Pomagajmo si sami! — Pisarna konzumnega društva za Ljubljano in okolico je v Šelenburgovi ulici 6., II. nadstropje.

— **Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko** v Ljubljani ima danes ob pol 5. popoldne v dvorani mestnega magistrata v Ljubljani redno javno sejo s sledečim dnevnim redom: 1. Predložitev zapisnika zadnje seje. 2. Naznanila predsedstva. 3. Naznanila tajništva. 4. Določitev zborničnih članov, ki jim je letos izstopiti iz zbornice ter predlog za imenovanje enega člana v volilni komisiji za zbornične volitve. 5. Prošnja trgovskega društva „Merkur“ za podporo. 6. Volitev člana v odbor deželne zveze za pospeševanje prometa tujcev na Kranjskem. 7. Volitev zborničnih zastopnikov v šolskih odborih obrtnih nadaljevalnih šol v Ljubljani, na Vrhniki, v Kranju, Škofji Loki in Trzinu. 8. Tajna seja.

— **Za Trnovo-Krakov** se ustanovi podružnica spl. del. zveze Vzajemnosti v soboto zvečer ob 8. v gostilni pri Erbežniku (Vel. Čolnarska ulica). Pridite vsi sodrugi tega okraja!

— **Št. Jakobski okraj** ima ustanovni sestanek za ustanovitev podružnice spl. del. zveze Vzajemnosti v soboto ob 8. zvečer v gostilni pri Poku na Starem trgu.

— **Šolo za glasovir** otvori pevski odsek „Vzajemnosti“ za zimsko sezono. Priglasje sprejema pevovodja sodrug B a l o g od 1. okt. dalje vsak dan od 4. do 6. popoldne, ob nedeljah in praznikih pa od 9. do 11. dopoldne v društvenih prostorih, Selenburgova ulica 6. v drugem nadstropju. Kdor hoče, se pa tudi lahko vsakčas pismeno priglasí odboru pevskega zbora „Vzajemnosti“, pod enakim naslovom. Vpisnina za ta pouk znaša enkrat za vselej 2 kroni, mesečna pristojbina pa 5 kron. Poučuje se v slovenskem in nemškem jeziku. Opozorjamo na to šolo starše in mladino.

— **Pevski odsek „Vzajemnosti“** pozivlja vse sodruge-pevce, da se gotovo udeležijo nastopa pri kovinarski vinski trgovci v soboto ob 8. zvečer v gostilni pri Anžoku v Spodnji Šiški. Zbirališče v društvenem lokalu ob 8.

— **Plesni odsek Vzajemnosti** naznanja, da otvori v nedeljo 8. t. m. točno ob 3. popoldne plesne vaje, ki se vrše nadalje vsako nedeljo in praznik v mali dvorani Narodnega doma. Obisk je omejen le na Zvezine člane in članice ter povabljeni in po njih vpeljane goste!

— **V Spod. Šiški** se je snoči ustanovila podružnica spl. del. zveze Vzajemnost za Sp. Šiško. Za predsednika je bil izvoljen sodrug Josip U d o v č. Člane sprejema sodr. K a r e l K i s o v e c.

— **Moščanska podružnica** splošne del. zveze Vzajemnosti ima svoj občni zbor v soboto zvečer ob 8. v gostilni pri Podobniku.

— **Rakovca pri Kranju.** V nedeljo, dne 8. oktobra 1911 ob 2. popoldne bo v gostilni g. Indiharja v Rakovci pri Kranju (žel. postaja sv. Jošt) shod prognih uravnavalcev in predelavcev. Sodrugi in tovariši, udeležite se polnoštevilno shoda, kajti znano vam je, da se ravno mi nahajamo v najbednejšem stanju.

— **Mrtvega so našli.** Iz Ilirske Bistrice poročajo: Pajlko, hlapec pri Kregarici v Il. Bistrici je peljal v nedeljo nekega gosta v Koritnico. Ko je bil čas povratka, ni bilo o Pajlku nobenega sledu in gost se je odpeljal sam brez voznika v Il. Bistrico. Okolo 6. zvečer ga je zagledal Delost ml. na skednju svojega očeta; povedal mu je, da je gost že odšel z vozom in s konjem. Pajlko je zamrmral nekaj nerazumljivih besed in Delost je menil, da je hlapec pijan. Drugo jutro pa so našli Pajlka mrtvega na skednju. Truplo so prepeljali v mrtvašnico.

— **Povožen.** Andrej Rupnik iz Idrijskega loga je peljal Tomažu Likarju iz Idrijske Bele voz tramov v Ajdovščino. Med Colom in Ajdovščino je padel tako nesrečno pod voz, da je vsled hudih poškodb na cesti umrl.

— **Tržišč.** Shod proti draginji bo v nedeljo 8. t. m. ob pol 4. popoldne v gostilni pri Pelarju. Sodrugi v Tržiču in okolici, agitirajte za obilno udeležbo.

— **Člani „Konzumnega društva za Ljubljano in okolice“** v Tržiču se opozarjajo, da do 18. t. m. oddajo vse dividendne znamke v prodajalno proti potrdilu. Znamke se začno sprejemati 9. t. m. Znamkam se mora priložiti tudi članska knjižica.

— **Amakonke na Javorniku.** Iz Javornika nam pišejo: Naša Marijina vojska iz Koširjeve šole vam je hrabro pleme! In „moške“ so te naše device, da je kaj! Pred dobrima dvema tednoma sta se podali dve Marijini služabnici k čuku v vas. Smuk čez cesto okolo 10. zvečer, hajd po lojtrei navzgor v „orlovo“ gnezdo! Pa ne mislite, da jih je žgačkal pregrešna strast, je ki ob takih urah celo svetemu Bernardu nagajala, zakaj zdravilo za take nepoklicane in nezaželjene sle ni vasovanje, ampak — pekoče koprive. Naši devici od spečega čuka nista terjali ljubezni, ne, ne, ampak le — moške hlače in drugo obleko, s čimer jim je drage volje postregel. Marija K. in O-va Micka sta zlezli brž v hlače; kot hrabri Amakonki sta stopili v Orehovnikovo gostilno in korajžna blačmanica Marička naroči čašo piva in cigarete. Gostom v krčmi je „fant“ očitno imponiral in eden je glasno pripomnil: Kateri fant pa je to, ki tako imenitno kadi! Amakonka se odreže: Hudič prokleti, kakšen „folk“ pa je to, da ne pusti človeka pri pijači v miru. Nato se jeznó napotita Amakonki na vas klicat fante in dekleta. Barbanekov oče so bili vsi iz sebe, ker niso mogli niti o polnoči mirno zaspati. Zagrozili so „korajžarjema“ s kranjskogorskim sodiščem! Tega pa sta se „fanta“ ustrašila! Vrnila sta se nazaj k „čuku“; ta pa se je nemalo začudil, ko je opazil, da so hlače na spodnjem koncu vse premočene — od korajže. Moške hlače pač niso za ženske, si je mislil in zatrdno sklenil, da jih nikoli več ne izposodi!

Idrija.

— **Občinski odbor za delavstvo.** Občinski odbor mesta Idrije je bil sklenil na svoji seji 20. septembra t. l., da po svoji deputaciji, izvoljeni na predlog župana, podpre prošnjo delavstva c. kr. eraričnega rudnika v Idriji. Deputacija je poleg osebne intervencije pri c. kr. rudniškem predstojništvu g. dvor-

nem svetniku Billeku vložila tudi pismeno prošnjo, ki se glasi: „Z ozirom na neprestano naraščajoče cene moke, sladkorja, kave, fižola, krompirja, slanin in sploh vseh živil, ki jih delavno ljudstvo mesta Idrije najnujnejše potrebuje, naj bi sl. c. kr. rudniško ravateljstvo skušalo čimprej uresničiti opravilne želje delavstva c. kr. eraričnega rudnika v Idriji, da jim prizna draginjsko doklado v visokosti, izraženi v prošnji delavstva z dne 17. septembra 1911, in naj bi se jim ista po vrhu mesečnega zaslužka izplačevala. Kot dokaz resnično visoko naraščajočih cen najpotrebnejših živil, prilaga mestni urad cenik nekaterih živil iz leta 1907 in 1911, iz katerih je razvidno, da so cene živil znatno poskočile, dočim so delavske plače v tem času ostale na isti višini kakor l. 1907.“

* **Prodajalec in kupovalec** onih hiš, kjer se nahaja krčmarska koncesija, se naznanja, da s tem, če kupec hišo kupi, ne sme misliti, da velja koncesija tudi za njega. Prodajalec, ki bi skušali pod pretvezo koncesije svoje hiše prodati samo, da bi kupec dražje plačal, bo politična oblast strogo zasledovala in kaznovala.

— **Večjo množino krompirja in fižola** namerava kupiti mestna občina v Idriji. Kdor bi bil voljan postaviti krompir po 10 K za 100 kg in fižol po 35 K za 100 kg v Idrijo, naj se zgasi pri županstvu svoje občine.

Elektrokinematograf „Ideal“. Danes večer smeja (lepe slike), popoldne znižane cene za dijake. Od sobote do ponedeljka drama v 3 dejanjih: „Grešna ljubezen“. Torek senzacija: II. drama iz serije Asta Nielsen „Ob velikem trenutku“.

Goriško.

— **Iz Komna.** V nedeljo dne 1. t. m. smo imeli javen shod, na katerem je poročal sodr. K o p a č o draginji. Dobro obiskanemu shodu je predsedoval sodr. Alojz Colja. Ko je pozdravil zbrano ljudstvo, je predsednik podal besedo sodr. Kopaču, ki je v tako lepem tonu in v priprostem umljivem govoru, pojasneval današnji položaj delavca — kmeta, da so ga kar strme z odprtimi usti poslušali. Ožigosal je klerikalno stranko, ki ob vsaki priliki nastopa proti delavstvu in kmetu. Klerikalna stranka je najbolj sokriva današnji draginji s tem, da so bili njeni poslanci vedno proti otvoritvi mej, čeravno so njeni voditelji večinoma rimski duhovniki, ki v teoriji kaj radi uče ljudstvo Kristusove nauke lačne nasiti, žejne napajati, a v praksi teh načel sami nočejo poznati. Iz države se sme izvažati vse, noter pa nič. Militarizem seveda ni izostal, saj ta ima tako žrelo, da žre, žre in žre kot nikdar nenasičena prostitutka. To pa ljudstvo čuti, posebno nižji sloji na direktnih in indirektnih davkih. Vojnemu ministru so slovenski poslanci zelo simpatični, ker mu gredo vedno na roko pri žrtvah za toliko nepotrebnim militarizem. Vojaštvo služi le za notranji boj v državi, kakor se je že večkrat pokazalo in tudi zadnjikrat na Dunaju, proti sestradanemu ljudstvu, ki je zahtevalo le kruha za lačni želodec. Nad temi ekscedenti, ki so pobili par šip se vlada maščuje in sodišča jim diktirajo krute kazni. Duhovniki pobijajo našo odkritosrčno in najpravičnejšo stranko s tem, da je protiverska, dočim pa v resnici nima popolnoma nič z vero ampak le s tistimi, ki izkoriščajo vero v svoje politične namene. Naprednjaki napadajo našo stranko s tem, da nam očitajo brezarnost. Ali je mogoče, da bo lačen in truden delavec z iztrganim želodcem poveljeval svojo domovino in pel ono naprednjakom tako priljubljeno „Lepo našo domovino“, ki mu ne da niti toliko, da bi se preživljal temveč mora poprijeti za culo in hajd s trebuhom za kruhom — Ameriko? Ravno tisti, ki se ponajajo s svojo narodnostjo in s svojimi zaslugami za narod, se prelevajo. Tako je nafaibal Gregorin Kraševce s falsificiranim programom ter je v parlamentu vrgel trobojnico in se opasal s pa-peško zastavo. Tu se spoznajo v pravi luči ljudski zastopnik, ki izkoriščajo uboge trpina kmeta. Glavna opora države sta kmet in delavec ter nujno potrebno je, da se ta dva elementa spoji s svojimi enako trdega dela žiljavimi rokami. Tako nam je sodr. Kopač podal skico vladne politike in ljudskih zastopnikov. Želeli je, da pride še večkrat med nas. Po shodu se je vršil sestanek zaupnikov. Ustanovil se je pripravljalni odbor krajne organizacije v Komnu in sicer iz sledečih sodrugov: t. č. predsednik Justin iz Volčjegrada, Žigon Fran iz Komna, Kosmina Viktor iz Gorjanskega, Švara Anton iz Komna. Po možnosti se ustanovi tudi pevski zbor. Tudi na zavednem Krasu mora vihrati rdeča zastava, pod katero je edina rešitev delavca in kmeta, Sodrugi! Na delo za dobro stvar! Agitirajte za edin naš dnevnik „Zarjo“.

Rdečkar.

— **Izvrševalni odbor okrajne organizacije** za Gorico in okolico je na svoji seji, dne 1. oktobra t. l. — z ozirom na bližajoče se občinske volitve v raznih občinah v goriški okolici — sklenil priporočati vsem krajinim organizacijam soc. demokratične stran-

ke, da uvažujejo in se ravna po skleps delžnega političnega odbora v Gorici, da nastopa stranka pri občinskih volitvah povsem samostojno, ne oziraje se na kompromise z drugimi strankami.

Istra.

— **Draginjski shod v Pulju.** V nedeljo smo imeli v Delavskem domu ljudski shod, ki je bil jako dobro obiskan. Stranka je izprva nameravala prirediti shod v gledališču Ciscutti, pa ga ni mogla dobiti. Kdove, kaj bi se bilo zgodilo ubogemu gledališču, če bi se bila v njem izpregovorila beseda o draginji, o kateri govori ves Pulj! Napovedal se je torej shod v Delavskem domu. Se so imeli nasprotniki upanje, da se izjalovi, ker je deževalo prav kakor v tropah, tako da so drli po visečih ulicah kar potoki. Ali kljub temu je bila velika dvorana Delavskega doma, kateri v Pulju razven gledališča kar se tiče velikosti ni enake, polna. Na shodu, ki je bil jako živahen, je sodrug Lirussi temeljito razložil vzroke draginje in po zaslugi ožigosal nje povzročevalce, med katerimi je tudi avstrijska vlada. Nekoliko so zvedeli o tem tudi vojaki, ki so bili pripravljeni, kakor da ima v Pulju v nedeljo izbruhniti revolucija. Pač slabo vest morajo imeti tisti, ki se pripravljajo na vseh plateg z bajonet in s puškami zoper izstradano ljudstvo!

— **Zidar Ivan Petelin,** ki je pri sodruhu Lipovšku v Pulju naročil „Zarjo“, je odpotoval iz Pulja. Kdor bi vedel za njegov naslov, je naprošen, da ga sporoči našemu upravištvu, ker se mu sicer ne more dostavljati naročeni list.

— **Cene istrskega grozdja.** Dne 28. septembra so bile uradno razglašene sledeče povprečne cene istrskega grozdja: V Piranu refoško K 28-21, pautadella K 28, muškati, beli K 39, in navadni, beli K 28. V Omaku: teran K 26, navadno belo K 25. V Kopru: refoško K 31-42, v Novemgradu teran K 28, navadno, belo K 24, in rizling K 26. V Poreču teran K 29-50, pautadella K 20, burgundec K 26, navadno, belo K 20, traminec, beli K 26. V Kanfanaru: teran K 32, v Rovinju: teran K 33-85, muškati, beli K 28. V Rulju teran K 32-65, navadno K 29 in v Lošinj: navadno 28 in navadno belo, K 32.

Umetnost in književnost.

Iz gledališke pisarne. V soboto se igra prvič na našem odru Jaroslava Hilberta krasna drama „Krivda“ z gđ. Wintrovo v glavni ulogi. Predstava za neparabonante, s čimur se vrsta predstav izpremeni.

— **VII. umetniška razstava v paviljonu R. Jakopiča** se otvori danes 5. oktobra ob pol 12. dopoldne za splošen obisk. Vstopnina 1 K, ob nedeljah in praznikih 60 v, za dijake in organizirane delavce 40 v. Posebna vabila k otvoritvi se ne bodo razpošiljala. Od petka naprej je razstava otvorjena vsak dan od 9. dopoldne do 5. popoldne.

Gospodarski pregled.

** **Letina na Francoskem.** Francoska vlada objavlja o letini sledeče: Žetev pšenice znaša 87,128,300 q, lani 86,866,100 q, rž znaša 12,222,250 q, lani 12,197,470 q. Glede ovsa in ječmena se bo pridelek naznanil kasneje. Vsa letina leta 1911 ne bo zadostovala potrebni, ki znaša 108 milijonov hektolitrov, odnosno 123 hl, to je 94,710,000 q, kajti za setev se potrebuje 13 milijonov, za obrtne namene 2 milijona hl. Nedostatek upajo pokriti z uvozom iz Alžira, Tunisa in tujine. Strokovnjaki trdijo, da se primanjkljaj ne bo dal pokriti in se cene pri vsem tem najbrže ne bodo povišale.

Državni zbor.

Češko nemški kravali. — Češki otroci v parlamentu. — Nemško radikalne atake. — Pretep. — Strelji z galerije. — Atentator aretiran. — Draginjsko vprašanje na dnevnem redu. — Gautsch napada socialne demokrate. — Adler govori. — Nemško nacionalna po-balinstva.

D u n a j, 5. okt. Današnja seja državnega zbora je bila burna in in razburjena kakor še nobena, odkar je sploh ustava v Avstriji Najsenžnejši dogodek je bil atentat Vavraka na ministrsko klop. Ali kravali so se pričeli že pred otvoritvijo seje v vestibulu. Zaradi zatoritve čeških šol na Dunaju je bila namenjena neka deputacija k baronu Gautschu. Po vzoru iz Budimpešte je vzela deputacija okrog 200 za šolo obveznih otrok s seboj. Spremljali so jih starši. Posebno dobrega okusa pač ne kaže izražanje otrok za politično demonstracijo. Preračuneno teatralen efekt tudi ne napravi pristnega vtiska. Resna reč se s tem karikira in potegne na nivo komedije. Ali to je briga tistih, ki so aranžirali reč. Prihod so pa opazili nekateri nemški radikali. Začeli so takoj zmerjati in so obvestili svoje tovariše, ki so bili na klubski seji. Hipoma se je vestibul napolnil in med nemškimi in češkimi poslanci

je prišlo do grdih scen. Zvenele so celo klofute. Odurni prizori so se šele končali, ko je baron Gautsch poslal pošto, da sprejme deputacijo desetih članov. Vestibul se je prav počasi praznil.

Otvoritev seje.

Predsednik dr. Sylvest er je otvoril sejo nekoliko minut po 11. dop. Omenil je, da sta izza zadnje seje umrla poslanca Reiniger in Sileny. Posvetil jima je nekoliko besed v spomin. Potem je izražal sožalje zaradi oklopnjače „Liberté“ v Toulonu.

Klici socialnih demokratov: Kaj pa žrtve v Ottakringu? Ottakring je bližji kakor Toulon.

Po prečitaniu vlog naznanja predsednik, da je postavil na dnevni red revizijo zborničnega poslovnika.

Fiedler (mladočeh) predlaga, da se postavi draginjsko vprašanje kot prva točka na dnevni red.

G r o p (nem. nac.) podaja enak predlog, ravno tako S e i t z in N e m e c (soc. demokrate).

Predlog je bil sprejet z ogromno večino. Seja se prekine in se izvrši vpisovanje govornikov. Po 20 minutah se zopet otvori seja.

Adler govori.

Prvi dobi besedo sodrug dr. Adler. (Obširneje priobčimo njegov velezanimivi govor zaradi pomanjkanja prostora jutri. Op. ur.) Dr. Adler omenja, da se shaja državni zbor v povsem izrednih razmerah. Povsod so usodepolna in žugajoča vprašanja. Tudi za Avstrijo je

nevarnost bratomorne vojne.

Mi nočemo vojne, tudi ne zaradi domišljenih balkanskih interesov. — Mesno vprašanje je simbol slabosti naše vlade. Govornik omenja dogodke z dne 17. septembra in pravi: Vemo, da imate vojaštvo, žandarmerijo, policijo in svo birokracijo. Gotovo, moč imate, da napravite toliko zlega, kolikor hočete. Ampak 17. septembra ni bilo treba streljati. Nato kritizira govornik sodbe, ki jih izrekajo dunajski senati in opisuje prizore iz ottakrinske bede. Dejal sem si...

Atentat.

Ta hip počí strel. Hipoma se poleže šum in nastane absolutna tišina. V kratkih intervalih počijo še stitje strel. Vsi so namerjeni proti ministrskim sedežem. Navzoča sta od ministrov grof Stürgkh in dr. Hohenburger. V zbornici nastane panika in nepopisen dirindaj. Tudi galerije se poloti groza. Večina ljudi v dvorani in na galeriji ne ve, kaj početi. Eni beže, drugi se skrivajo, tretji tekajo semintja, kriče, skratka brezprimerna zmešnjava.

Aretacija.

Med tem plane nekoliko zborničnih slug na moža, ki je streljal. Ta se da mirno prijeti in zakliče: „Hoch die Sozialisten!“ Odvedejo ga v pisarno predsedništva, kjer ga zaslišijo. Tu so navzoči predsednik dr. Sylvest er, podpredsednik Zd'arsky, sekijski šef Bauer-Bagehr, policijski predsednik Brzesovsky in dvorni svetnik Gorup. Pravi, da se piše Vakup, star je 26 let, rojen v Šibeniku, mizar.

Iz parlamenta so ga odpeljali v policijsko stražnico v Liechtenfelsgasse. Pozneje so ga izročili deželnemu sodišču.

Sejo so med tem prekinili.

Nadaljevanje seje.

Ob pol 3. se je seja zopet otvorila. Dr. Sylvest er izraža svoje obžalovanje zaradi dogodka. Potem nadaljuje dr. A d l e r svoj govor, dočim nemški nacionalci rigajo kakor osli.

A d l e r: Vi kričite neprenehoma: Rdeče zverine! Komurkoli so bili oni strelji namenjeni, niso dosegli svojega cilja in ga niso smeli doseči. Nasvetoval jih ni razum, ampak blaznost...

Potem je govoril

baron Gautsch.

Ministrski predsednik je hotel napasti socialne demokrate in se je poslužil neverjetno nelojalnega sredstva. Citiral je neki govor dr. Adlerja, v katerem je Adler opisoval obup ljudstva in dejal, da si že marsikdo pravi, preden sestradamo in pokrepamo, se hočemo vsaj maščevati... Baron Gautsch pa je zamolčal Adlerjeve besede: „Jaz ne delim teh čustev in tudi Vi ne bi imeli tako misliti!“... Baron Gautsch stoji torej na stališču, da posvečuje namen sredstva... Potem je pravil, da nima strahu.

Nato govori Baechle.

Daszynski protestira, da je Gautsch napakno citiral Adlerjeve besede.

S tem se seja zaključuje.

Napadalčeva oseba.

D u n a j, 6. okt. Napadalec se imenuje Nikola Njeguš Vavrak. (Njeguši so Črnogorci. Starejšina rodu Njegušev je Črnogorski kralj Nikola. Zaradi pomanjkanja v Črnigori se je mnogo Njegušev, ki štejejo skupno okrog 2000 glav, izselilo v severno Dalmacijo).

D u n a j, 6. okt. Vavrak je prišel šele pred kratkim na Dunaj. V torek je prišel v pisarno zveze lesnih delavcev in je pozdravil ondodnega uradnika Pavlina, ki se je nekoliko

spominjal nanj iz prejšnjih časov. Prosil ga je, da bi mu pokazal dunajske znamenitosti. Pavlin si je izposloval poldnevni dopust in ga vodil po mestu. Vavrak je izjavil, da bi tudi rad videl parlament. Pavlin je naprosil poslanca sodruga Widholza, da mu posreduje vstopnico, kar je Widholz storil. Na galeriji je bil Vavrak ločen od Pavlina.

Wolffu se meša.

Dunaj, 6. okt. Po atentatu je Sylvester, ki si sam ne zna pomagati, sklical sejo klubskih načelnikov. Tu je Wolff predlagal, naj se izreče, da ne morejo drugi poslanci sedeti skupaj s socialistimi demokrati. Adler je kratko omenil, da bi bila vsaka beseda o tem nazoru izpod časti njegove stranke. Wolff pa je skušal na vsak način pridobiti kaj Pavlihove, ki bi bili zastupili socialne demokrate. Oditelji pa je moral le sam, s seboj je vzel dolgi nos. Gross je želel, da bi Adler opustil nadaljevanje svojega govora. Seveda je dr. Adler to odločno odklonil.

Garnizija v pripravi.

Dunaj, 6. oktobra. Zaradi otvoritve parlamenta je bila včeraj vsa dunajska garnizija konsignirana (!)

Tripolitanska vojna.

Bombardiranje Tripolisa.

Tripolis, 6. oktobra. Bombardiranje Tripolisa je včeraj tretja divizija italijanskega brodogradbenega podjetja. Notranjim utrdbam so Italijani prizanašali, da ne pokončajo mesta. Bateriji „Sultane“ in „Hamidie“ sta demontirani in nerabni. Ko je priplula bojna ladja „Garibaldi“ v pristanišče, sta dva častnika preiskala bateriji. Našla sta tri mrliča.

Rim, 6. oktobra. „Giornale d'Italia“ poroča, da sta utrdba poleg lazareta in utrdba nad katoliškim pokopališčem popolnoma razdejani, porušena je tudi valijska palača.

London, 6. oktobra. „Daily Chronicle“ objavlja poročilo svojega bojnega poročevalca, ki je s parnika „Tafua“ opazoval bombardiranje. Prvi strel je bil oddan na utrdbi Charehatti. Mesto in pristanišče sta bila popolnoma prazna. Turki so se branili z veliko hrabrostjo. Zadetih ni nobena bojna ladja. Ob 4. so Italijani zahtevali kapitulacijo. Ker ni bilo odgovora, se je bombardiranje nadaljevalo in so bile utrdbे v pristanišču v nekaj minutah popolnoma razdejane. Strelji z „Garibaldija“ so pokončili svetilnik. Izgube na turški strani so precejšnje.

Italijani zasedli Tripolis?

Rim, 6. oktobra. Tripoliško pristanišče je v oblasti Italijanov. Turki so sami odstranili vse podmorske mine in revidirali pomorske karte, da pripravijo pot svojim vojaškim transportom. Porušeni svetilnik so nadomestili Italijani z lesenim in železnim odrom z reflektorji.

Rim, 6. oktobra. Nasproti uradnemu poročilu, da se mesto Tripolis še ni udalo, trdi „Corriere d'Italia“ z vso odločnostjo, da so italijanske čete zavzele Tripolis in da je valisam iz ozirov na javni red in mir prosil, da italijanske čete zasedejo mesto.

Milan, 6. oktobra. „Corriere della Sera“ poroča z Malte, da so se italijanske čete starih ladij izkrcale v Tripolisu. Zasedle so brez odpora vse baterije in postavile straže pred konzulati, cerkvami, pokopališči in bolnicami. Mesto je popolnoma mirno in kakor izumrlo.

Pred prevezo.

Rim, 6. oktobra. Vesti o izkrcavanju italijanskih čet na albanski obali so izmišljene. Pač pa sta po prvem spopadu pred Prevezo dva italijanska razdiralca torpedovk potopila dve turški enoti in vjela turško jahto. Turki niso utegnili odgovoriti z orožjem. Italijanske ladje so nepoškodovane.

Atene, 6. oktobra. Na brzojavni poziv iz Rima je poveljnik italijanske eskadre vojske abruški odpoklical razdiralce torpedovk iz artaškega zaliva.

Atene, 6. oktobra. Turške vojake, ki so se otieli ob bombardiranju Gumenice s torpedovk na suho, so Albanci razorožili in poklali.

Blokada Dardanel

Berlin, 6. okt. Med londonskim, pariškim in peterburškim kabinetom so dogovori o skupnem nastopu za slučaj, da italijanske brodogradbenice blokirajo Dardanele.

Turška kabinetna kriza.

Dunaj, 6. oktobra. Turški poslanik Rešid paša je izjavil, da prevzame portfelj vnajvega ministra, in odpotuje takoj v Carigrad.

Socialistični protest.

Solun, 5. oktobra. Socialisti so priredili včeraj velikansko protestno zborovanje proti postopanju Italije v tripolitanskem vprašanju. Govorniki, ki so poročali v petih jezikih, so ostro napadali šovinizem turške vlade in se izrekli zoper izgon italijanskih državljanov. Resolucija, ki je bila sprejeta soglasno, apelira na mednarodno solidarnost socialističnega proletarijata, da nastopi z vso silo zoper kolonialno roparstvo kapitalističnih držav, predvsem pa Italije.

Bosanski moslimi za intervencijo.

Sarajevo, 6. oktobra. Mohamedanska stranka v bosanskem saboru je brzojavno pozvala vnajvega ministra grofa Aehrenthala, da v zvezi z drugimi evropskimi državami prepreči prelivanje krvi in odvrne od islama nesrečo in krivico, ki mu jo je prizadejala italijanska vlada.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba Zarje.
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Pozor!

Zadnji čas je
da se obnovi naročnina.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska c. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih
strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler. Vozna kolesa

cenikli zastoj in franko.

Stampilje vseh vrst za urade,
društva, gostilničarje itd.

Anton Černe

graver in izdelovatelj kavčkovih
stampilij

Ljubljana, Stari trg št. 20.

Cenikli franko.

Pristen dober

Brinjevec

se dobi pri

L. Šebeniku

v Sp. Šiški pri Ljubljani.

„Narodna kavarna“.

Dunajski damski orkester

Začetek ob pol 9. zvečer. — Vstop prost.

FRAN KRAPEŠ, kavarar.

Trgovina žita in deželnih

pridelkov

Kmet & Slivar

Ljubljana, Marije Ter. cesta 8.

Zastopstvo in zaloga valjčnih mlinov

Vinko Majdič, Kranj,

Peter Majdič, Jarše.

J. BONČAR

valjčni mlin v Domžalah.

Zaloga v Ljubljani:

Poljanska cesta 19.

Zastopstvo in zaloga

v Gorici.

Jako zanimiv, zabaven in poučen
list s slikami je slovenski

„Ilustrovani Tednik“

ki izhaja vsak petek ter stane četrtletno K 1.80.

Zahtevajte ga povsod! Natočite ga in inse-
rirajte v njem!

Naslov: Slovenski Ilustrovani Tednik, Ljubljana.

Priporočamo
novo trgovino
z manufak-
turnim
blagom

J. CIUHA
preje Jesih & Windischer

Ljubljana
Stari trg št. 1
(prej Bazar)
postaja elektr. železnice

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 6 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Batoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Sveteč, Zaloška cesta.
Šešark, Šelenburgova ulica.
Suhadole Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, Zidovska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Wisiak, Gospodska ulica.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška.
Likar, Glince.

V izgubo!!

Da se izkažem p. n. naročnikom hvaležnega, bom oddajal po 40
do 50 metrov dolge ostanke stanovitne barve in brez vsakršnih
napak za 16 kron, sortirane, in sicer cefir, blago za posteljnino,
eksford, belo platno, moder tisk flanele in barhent. —

Vsak ostanek je dolg 3 do 12 metrov in prač poraben.

Prav taki ostanki posebno dobre in fine vrste 40 do
45 metrov za 18 kron.

Razpošiljajo se po povzetju. Ako blago ne ugaja se sprejme nazaj in
tako vrne denar.

S. Stein, tkalnica **Nahod, Češko.**
platna:

Vsakršno zbirko vzorcev najraznovrstnejših tkanin za dom
in za opreme nevest brezplačno, le od ostankov ne pošiljam vzorcev.

! VESELO POROČILO !

posebno onim, ki se čutijo onemogle in
slabotne.

Kri! In okusni zajtrk ima-
tisti, ki ne pijejo dru-
gega nego dr. pl.
Moč! Trnkoczya sladni
čaj, ki ga
Zdravje! imenujemo
„Sia din“. Nasladno in re-
dino živilo prve vrste. —

50% prihranka!

Obenem senzacionalno boj-
kotno sredstvo proti živil-
skemu oduševanju. Dobiva se
povsod, tudi pri trgovcu.
Zavoj 1/4 kg velja 50 h. Po
pošti se naroča najmanj pet
zavojev. Glavna zaloga v
petih lekarnah Trnkoczy:

Dunaj, Josefstädterstraße 20, Radetzkyplatz 4,
Schönbrunnerstraße 109. — Gradec, Sackstraße
3, v Ljubljani, Kranjsko. — V lekarni Trnkoczy
poleg rotovža v Ljubljani se tudi odda o zdravi-
vila p. t. članom okr. bol. blag. v Ljubljani,
bol. zav. c. kr. tob. tov. in bol. blag. juž. železnice.

Pošljite naročnino, če je še niste!

**Tobakarne ozir. prodajalne
„Zarje“ v Trstu so:**

Južni kolodvor.

Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto
luko.

Moze, ulica Miramar 1.

Magnolo, ulica Belvedere.

Gostilna Internacional, ulica Giovanni
Boccacio št. 25.

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza
Caserma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra.

Gramaticopulo, Piazza Barriera.

Bruna, ulica del Rivo.

Raitinger, Riva Grumola št. 20.

Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.

Bajc, ulica Geppa.

Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.

Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.